ANI POTENȚIALI DE VIAȚĂ PIERDUȚI ȘI CAUZELE DE DECES ÎN REPUBLICA MOLDOVA, 2014–2023

Olga Penina, Elena Raevschi

Catedra de medicină socială și management „Nicolae Testemițanu", USMF "Nicolae Testemițanu", Chișinău, Republica Moldova

Introducere. Anii Potențiali de Viață Pierduți (APVP) sunt un indicator esențial de sănătate publică, utilizat pentru a evalua impactul mortalității premature și a stabili priorități de intervenție. Studii recente arată o scădere generală a mortalității în Republica Moldova, dar analiza APVP rămâne limitată. **Scop.** Scopul acestui studiu transversal este analiza tendințelor APVP și a principalelor cauze ale deceselor pre-mature în Moldova (2013–2024), cu accent pe diferențele de sex, regiune și mediu. **Material și metode.** Am utilizat

o bază de date depersonalizată a certificatelor medicale de deces pentru perioada 2014–2023, furnizată de Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Au fost incluse în total 181947 de înregistrări de deces ale persoanelor cu vârsta între 15 și 70 de ani. APVP a fost calculat atât ca valoare absolută, cât și ca medie APVP per deces. **Rezultate.** Între 2014 și 2023, numărul total de APVP a scăzut cu peste 30%. În 2023, APVP a fost de 125511 ani pentru bărbați și 49469 ani pentru femei. Aproximativ 65% dintre decesele premature au avut loc în mediul rural, variind de la 18% în Chișinău la 34% în regiunea Centru. La bărbați, principalele cauze de APVP au fost bolile cardiovasculare (30%), cauzele externe (19%), neoplasmele (17%) și bolile aparatului digestiv (15%). Cele mai mari valori medii ale APVP per deces au fost pentru cauzele externe (21 ani) și bolile infecțioase (19,7 ani), în timp ce bolile cardiovasculare și neoplasmele au fost asociate cu cele mai scăzute valori (9,5 ani). **Concluzii.** În perioada 2014–2023, mortalitatea prematură la adulți a înregistrat un declin semnificativ, mai ales pentru cauze externe și boli infecțioase la bărbați. Progresul a fost mai evident în Centru și Sud, în timp ce îmbunătățirile au fost mai puțin pronunțate în capitală și Nord. **Cuvinte-cheie:** anii potențiali de viață pierduți, cauze de deces, Moldova.

YEARS OF POTENTIAL LIFE LOST AND CAUSES OF DEATH IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA, 2014–2023

Olga Penina, Elena Raevschi

Nicolae Testemițanu Social Medicine and Management Department, *Nicolae Testemițanu* University, Chișinău, Republic of Moldova

Introduction. Years of Potential Life Lost (YPLL) is a key public health indicator used to quantify the impact of premature mortality and identify priority areas for intervention. Recent studies have shown overall improvements in mortality in Moldova; however, analysis focused specifically on YPLL remains limited. **Objective.** The aim of this cross-sectional study is to analyze YPLL trends and the main causes of premature deaths in Moldova (2013–2024), with a focus on differences by sex, region, and place of residence. **Material and methods.** We used a depersonalised dataset of medical death certificates covering the period from 2014 to 2023, provided by the National Agency for Public Health. A total of 181,947 individual death records of people aged between 15 and 70 years were included. YPLL was calculated both as absolute values and as mean YPLL per death. **Results.** Between 2014 and 2023, total YPLL decreased by over 30%. In 2023, YPLL amounted to 125,511 years for males and 49,469 years for females. Approximately 65% of premature deaths occurred in rural areas, with regional variation ranging from 18% in Chisinau to 34% in the Centre region. Among males, the leading causes of YPLL were cardiovascular diseases (30%), external causes (19%), neoplasms (17%), and digestive diseases (15%). The highest mean YPLL per death was observed for external causes (21 years) and infectious diseases (19.7 years), while cardiovascular diseases and neoplasms were associated with the lowest values (9.5 years). **Conclusion.** From 2014 to 2023, premature adult mortality declined significantly, particularly for external causes and infectious diseases among males. The most substantial progress was observed in the Centre and South regions, while improvements were less marked in the capital and North. **Keywords:** Years of Potential Life Lost (YPLL), Causes of death, Moldova.